

Posudek oponenta bakalářské práce

Autor: Valentýna Horáčková

Název práce: Psychospirituální krize z pohledu sociální a pastorační práce

Vedoucí práce: Mgr. Monika Ulrichová, Ph.D.

Autor posudku: Mgr. Eliška Hudcová, Ph.D.

Kritéria hodnocení:	Hodnocení (1 – 4): 1 = nejlepší 4 = nejhorší
Zdůvodnění relevance tématu vzhledem k oboru sociální a pastorační práce, jeho aktuálnost, originalita práce	3
<p>Valentýna Horáčková se ve své bakalářské práci rozhodla zpracovávat téma, jemuž je dosud věnována spíše menší pozornost v souvislostech sociální a pastorační práce. Je jím nahlížení psychospirituální krize sociálními a pastoračními pracovníky. Psychospirituální krizi postupně definuje a uvádí do jednotlivých kontextů pro celkové snazší uchopení problematiky a její následnou analýzu na základě autorčina empirického výzkumu. Volbu tématu odůvodňuje trojím způsobem: (1) psychospirituální krize se může týkat každého z nás. Kdo se s ní setkal, zažil velké trauma či tíživou situaci. Protože řešení nepříznivých životních situací náleží do oboru sociální práce, i psychospirituální krize by měla náležet mezi témata sociální práce. (2) psychospirituální krize je dosud málo popsána a je jí věnována nedostatečná pozornost. (3) psychospirituální krize je snadno zaměnitelná s projevy duševního onemocnění. Správné rozpoznání problému pomůže správnému nastavení pomoci. Krizi by měli rozpoznat, a tedy odkázat na vhodnou podporu právě sociální, nebo pastorační pracovníci.</p> <p>Zvolené téma by mělo být relevantní pro pastorační práci, především když se jedinec potýká se stavy mimo každodenní reálný život, což ústí v otázky, na než neumí dát sám odpověď. Autorka by měla být obsahově, a především terminologicky přesnější, neboť čtenář obtížně získává řádnou představu o tom, z jakého pohledu na pastorační práci nahlíží. Jednou čerpá z Katolického katechismu, jednou odkazuje na religionistiku; formy psychospirituální krize jsou popsány tak, že je člověk trénuje pod dohledem šamana, jindy se o náboženství vůbec nehovoří. V empirické části následně dělá rozhovory se třemi „duchovními“, ale opět není příliš dobře poznat, kdo jimi jsou, tedy získaný obrázek je v podstatě nekonkrétní a mlhavý.</p> <p>Co se týká vztahu k sociální práci, myslím, že autorka měla lépe vyjádřit, že psychospirituální u vybraného člověka se stává zájmem sociální práce, až když se kvůli těmto svým zážitkům dostává do konfliktu se společností, nebo když přestává plně zvládat své sociální fungování a nachází se ve stavu, kdy je ohrožením pro sebe sama i pro společnost jako celek. Studentka píše, že krize nemusí být vnímána jen negativně, naopak je nástrojem osobního růstu. Např. na straně 14 říká: „Psychospirituální krize, je projevem spontánní léčivé transformace.“ Proč by ji pak měla řešit sociální práce? V podstatě je to napsané, ale mělo by to být řečeno explicitně.</p>	
Kvalita teoretického/konceptuálního rámce práce	3
<p>V teoretické části Valentýna Horáčková postupně definuje psychospirituální krizi, věnuje se jejím spouštěčům, projevům, formám a tomu, že může mít léčivý potenciál. Kapitola 1.5, která se poslednímu jmenovanému věnuje, je podle mě chaoticky sepsaná. Není poznat, co jí chce autorka říct. Patří psychospirituální krize mezi psychosomatické potíže? Nebo má něco do činění se zážitkovými metodami v souvislostech zvládnutí krize? Nebo se týká psychiatrické péče? Proč se pak kapitola nazývá „Léčivý potenciál psychospirituální krize“? Možná by stačilo přejmenovat kapitolu, text si znovu přečíst a lépe jej napsat. A takových míst je v teoretické části několik.</p> <p>Studentka se v následujícím teoretickém textu věnuje souvislostem mezi psychospirituální krizí a duševním onemocněním, se kterým může být někdy zaměnitelná, minimálně co do projevů a forem popsaných studentkou dříve. Přestože psychospirituální krize nemá vlastní označení v Mezinárodní klasifikaci nemocí a souvisejících zdravotních problémů, Diagnostický a statistický manuál DSM-V obsahuje kategorii mystické zážitky, které by snad mohly napovídat o své příbuznosti s psychospirituální krizí, přesto se v žádné oficiální klasifikaci tento termín neobjevuje. Studentka nicméně poukazuje na potřebu včasného správného určení, o co v životě jedince</p>	

**Studijní program Sociální a pastorační práce
Evangelická teologická fakulta
Univerzita Karlova**

v momentě krize jde, což dokresluje studií o studentech, kteří se léčili s psychotickým onemocněním, jež zpočátku nedokázali rozpoznat. Kapitola 2.3 opět míchá několik témat dohromady (od této studie, přes nevhodnost velkých institucionálních zařízení pro léčbu duševních onemocnění, po centra duševního zdraví v Itálii a holistický přístup k člověku se zkušeností s duševním onemocněním, který uzavírá, ne příliš pochopitelným: „Znát svého klienta je dalším cílem k úspěchu. Donucovací prostředky nejsou nutné, pokud ses s klientem pracuje. Agresivní lidé jsou agresivní na základě agresivity druhých (Paralelní životy 2014)“, s. 19.

Valentýna Horáčková dále rozpracovává témat sociální práce, přičemž zabrušuje tu do historie, tu do toho, co by měl dělat sociální pracovník. Popisuje různé typy sociálních služeb, ale není z textu poznat, jestli mezi ně patří také case management, terénní programy, osobní asistence, vzdělávací volnočasové aktivity, podporované studium; jinde je zmíněna terapeutická komunita, stacionář, poradna. Není jasné, proč autorka odkazuje jen na některé organizace, které se zabývají duševním zdravím. (Organizace Fokus není spolek, ale zapsaný ústav. Čerpat z Adresáře služeb, který je starý 13 let, nedokládá příliš vysokou orientaci studentky v problematice), ale také psychospirituální krizi. Celkově si myslím, že po třech letech studia oboru sociální práce, by autorka měla v této kapitole excelovat.

To samé se týká kapitoly o církvi a pastorači. Kapitola 4.1 je nesourodá směs, ze které si čtenář nemá, co odnést. Respektive je napsaná takovým způsobem, že obsah nemůže být nijak přínosný pro empirickou část. V kapitole o pastoračních pracovnících studentka odkazuje pouze za zdroj Katechismus Katolické církve. Uvádí A. Opatrného, který píše, že „Pastorace znamená projev úcty a respekt k člověku v jeho utrpení, nemoci či těžké životní zkoušce (Opatrný 2000)“, s. 24. Pak následuje část o vězeňských kaplanech nebo paliativní péči. Proč se studentka nevěnuje jednotlivým tématům víc a s větší logikou? Někdy na mě text působí jako patchwork. Jakoby si vybrala části různých textů a zdrojů, ale nepodařilo se jí je sešít do úhledné deky, protože používá různé nitě a nehodící se dílky látky, jsou z různých materiálů, různých tloušťek a nesymetrických tvarů. Jestliže dále studentka činí rozhovory pouze se třemi duchovními, nebo pastoračními pracovníky, měla by zde v textu být daleko přesnější.

Celkově je teoretická část chaoticky sepsaná a nemůže být dobrým podkladem pro praktickou část. Není snadné z ní udělat shrnutí, ani na jejím základě dobře reagovat v analýze získaných dat. Mnohá témata by si zasloužila lepší obsahové zpracování, než pouze slovníková hesla či informace z přednášek. V některých ohledech by autorka našla i novější zdroj, nebo aktuální databázi.

Autorka využila jeden anglicky psaný článek.

Formulace cílů, výzkumných otázek či hypotéz	1
---	---

Formulace výzkumného cíle je konkrétní a jasná, výzkumné otázky jsou zřejmé a odpovídají tématu práce i teoretickému rámci, který by však měl být daleko lépe zpracován.

Metody získávání a analýzy dat a jejich použití	3
--	---

Valentýna Horáčková chce ve své bakalářské práci získat náhled psychospirituální krize z pohledu sociální a pastorační práce. Možná by bylo přesnější napsat z pohledu sociálních a pastoračních pracovníků. Zvolila účelový výběr výzkumného vzorku (3 odborníky z oboru sociální práce, a 3 osoby působící v oblasti pastorační práce). Vedla s nimi individuální polostrukturované rozhovory, není jasné, kdy je vedla a jak byly dlouhé, co se se získanými daty následně stalo. Píše, že prováděla obsahovou analýzu, ale není jasné, zdali z celkových přepisů rozhovorů. Vytvořila přehled kódů, jak? Z čeho? Jak k nim přišla? V analýze se věnuje jednotlivým okruhům, do kterých odpovědi zařadila. Některé odpovědi jsou jednoslovné a není snadné z nich vyvodit nějaký závěr. V tomto ohledu by měl být vzorek respondentů větší, neboť závěry takto ložené mají minimální relevanci. Možná proto by bylo vhodné se více věnovat limitům výzkumu, nehovořit o empirickém výzkumu, ale o subjektivnímu porozumění vybraných respondentů dané problematice. Nebo ani ne tak porozumění, jako spíš jejich dosavadnímu setkání s tématem. V tomto kontextu je ambiciózní psát o psychospirituální krizi z pohledu pastorační a sociální práce, protože to se nedočteme pořádně ani v teoretické části.

Teoretická část je popisná, říká (nedostatečně), co je co jako oblast zájmu. Pokud k danému neexistuje literatura, bylo by potřeba to napsat.

Etické aspekty zmiňuje autorka tak, že by se s nimi měl výzkumník popasovat. Jak to udělala konkrétně v předkládané práci, není poznat.

Kvalita závěrů práce	3-4
-----------------------------	-----

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, co si myslí sociální a pastorační pracovníci o psychospirituální krizi a s jakou

**Studijní program Sociální a pastorační práce
Evangelická teologická fakulta
Univerzita Karlova**

formou psychospirituální krize se sociální a pastorační pracovníci setkávají ve svém osobním a praktickém životě. Autorka došla k závěrům prostřednictvím obsahové analýzy. Vytvořila šest, respektive pět tematických bloků. Pozor také na přesnost, sociální pracovník není to samé jako pracovník v sociálních službách). Často se čtenář místo interpretace jinými slovy dozví to, co komunikační partneři říkali. Některé stavy, které popisují respondenti u lidí, se kterými pracovali, autorka připodobňuje k projevům psychospirituální krize. Je otázka, zdali o ni skutečně šlo. Například uzavřít že „důležité je, že to, co se stalo, mělo v tomto případě pozitivní vliv na další vývoj psychického stavu jedince, což napovídá tomu, že proces psychospirituální krize na člověka opravdu může mít pozitivní vliv“ (s. 32), považuji za povrchní vývod bez kritičtějšího náhledu.

Autorka píše o lidech, kteří jsou ohrožení psychospirituální krizí. V teorii však narážíme na to, že tato krize může mít i růstový potenciál, jde tedy o něco dobrého, co nemusí být nutně předmětem sociální a pastorační práce. Odpověď na otázku, co si myslí respondenti o psychospirituální krizi je, že je to málo známá problematika a měla by se o ní šířit větší osvěta. V oblasti duchovní péče se dozvíme ještě méně, respektive nejvíce od jediného respondenta, což není reprezentativní vzorek, navíc historie tohoto respondenta je dosti specifická. Celkově se čtenář nedozví, co je psychospirituální krize, což byla jedna z hlavních výzkumných otázek.

Práce se zdroji

2

V celé bakalářské práci je zachován jednotný citační vzor, na literaturu a prameny je poctivě odkazováno.

Struktura práce, formulační a gramatická úroveň, grafická úprava

2

Struktura bakalářské práce je logicky nastavena, grafická úprava splňuje standardy tohoto typu akademické práce. V textu se tu a tam objevuje nedostatek v interpunkci, po gramatické stránce je práce bez problémů.

Co se týká formulací, často se objevuje hodnotící nádech, že je něco „velmi / velice / zvláště zajímavé/ důležité apod.“, aniž by bylo vysvětleno proč, tomu by se autorka měla vyhnout. Stejně tak se v textu nepoužívají akademické tituly u zmiňovaných autorů (Baštecká, Hošek, Holub), i když si je samozřejmě zaslouží.

Celková známka před obhajobou:

Slabé E

Otázky k obhajobě:

1. At' studentka vysvětlí, co chtěla říct následujícím textem ve vztahu k názvu kapitoly „Církev a pastorec“

„Co je cílem náboženství obecně? Na přednáškách v rámci předmětu Religionistika, jsme řešili téma spirituality a náboženství v současné Evropě. Je velice důležité, zmínit toto téma pro kontext celé bakalářské práce. Učíme se, že člověka je nutné brát holisticky, jako bytost *bio-psycho-socio-spirito*. Biologickou dimenzi tvoří potřeby, oblast psychologická naše psychické procesy. Sociální dimenzí jsou naše vztahy s okolím a spirituální rozměr je to, čemu říkáme duchovní. Člověk, na rozdíl od zvířat, nedisponuje svým přirozeným prostředím. Na druhou stranu se velice dobře přizpůsobuje. Přesto potřebuje limity, hranice a hodnoty k tomu, aby mohl spokojeně fungovat. Tradiční náboženství tvořilo jakýsi *posvátný baldachýn. Hranici proti chaosu*, která měla za úkol poskytnout člověku prostředí, ve kterém se bude cítit bezpečně. Naše historie příliš křesťanství nepřála. Třicetiletá válka, Habsburkové, socialismus a později příchod modernity postupně tvořily propast mezi člověkem a tradicí. Profesor Hošek na svých přednáškách mluvil o současné společnosti v metafoře tržnice, na které můžeme vidět nepřeborné množství různých lákadel. Člověk se jen těžko vyzná v tom, co opravdu potřebuje. V této imaginární tržnici se objevili obchodníci s posvátnem, kteří prostřednictvím důmyslného marketingu nabízejí různé druhy spirituálních zážitků. Z čeho to může vyplývat? Začala nás snad svoboda omezovat? Vidíme, že poptávka po spiritualitě stále roste. Lidé ale z jistých důvodů nedůvěřují institucím. Může za to tak trochu i přístup některých ortodoxních církví. Měla by se církev otevřít veřejnosti a více reflektovat potřeby společnosti? (Hošek 2012).“ (s. 23)

2. Co si tedy myslí sociální a pastorační pracovníci o samotné psychospirituální krizi?

**Studijní program Sociální a pastorační práce
Evangelická teologická fakulta
Univerzita Karlova**

Celkové vyjádření/komentář oponenta práce:

Přestože některé části bakalářské práce jsou zajímavé, jako celek ji považuji za ne příliš zdařilou. Jistě se na hodnocení projevuje skutečnost, že téma je mi vzdálené a příliš mi nerozumím. O to víc bych si ale přála, aby bylo dobře uchopeno, byla použita literatura, která je kriticky nahlížena a mohla tak být dále rozporována, případně potvrzena ve výzkumné sondě. Ta by měla být kvalitněji zpracována. Čtenář se vlastně pořádně nedozví, co je psychospirituální krize. Studentka používá nedůsledně terminologii, skáče od tématu k tématu, často není poznat, co chce kterým tvrzením říct. U mnoha konstatování není poznat, jestli jde o její myšlenku, či se odvolává na vybraného autora. V teoretické části by neměla vycházet ze svých dojmů a názorů, ale měla by fundovaně napsat, o co se jedná. Je dost možné, že téma je natolik originální, že k němu není dostatek literatury. Potom to ale mělo být napsané hned v počátku. O to lépe měla být vystavěna následná analýza a interpretace odpovědí. Je obtížné zjistit, jaký je vlastně názor pastoračních a sociálních pracovníků na psychospirituální krizi. V této souvislosti je pak i malý vzorek dat, ze kterého autorka čerpá, ale to je již napsáno výše. Velmi bych si přála, aby se autorce podařilo pěkně zodpovědět na otázky při obhajobě a završit tak své studium.

V Mladé Boleslavi dne

.....
Podpis oponenta práce